

TLÜ Haapsalu Kolledž
Läänemaa klassiõpetajate ainenõukogu

Läänemaa 3. klasside emakeeleolümpiaad

12.03.2015

KONTROLL - LEHED

NIMI:

KOOL:

Punktide arv:

Koht:

Oru

MIDA ÜTLEB, SEE SAAB

Setu muinasjutt

Kuulamisülesanne

8 p	
-----	--

1. Kuula muinasjuttu ning kirjuta joontele, kes niimoodi ütleb või mõtleb. Jälgi õigekirja!

Vanake: „Kes siia silla teeb, sellele ütlen hea sõna.”

Peremees: „Sa jää silla alla ja kuula, mis too vanake ütleb.”

Vanake: „Selle peremehe naisel sünnib poeg, mida poiss ütleb, see soov läheb täide.”

Peremees: „No mis vanake ütles ka?”

Sulane: „Vanake ütles, et perenaisele sünnib poeg, kuid ta muutub vareseks.”

Peremees ja perenaine: „Ära lase teda välja!”

Sulane: „Ma viin poisi ära metsa.”

MUINASJUTU II OSA

Tuli peremees naisega koju ja vaatavad, et ei ole poisikest, ei sulast, ainult vares sööb rehe juures. Mõtlesid, et poeg on muutunudki vareseks. Võtsid selle varesekese ja hakkasid teda hoidma nagu oma poega.

2. Leia teatmeteosest infot varese kohta. Täida lüngad teksti põhjal. Jälgi õigekirja!

25 p	
------	--

- Vares on **VÄRVULISTE** seltsi vareslaste **SUGUKONDA** kuuluv lind. Eestis elab lisaks **HALLVARESELE** ka **KÜNNIVARES**. Hallvarese **SULESTIK** on seljal ja kõhul **HALL** ülejäänud osa **MUST**.
KÜNNIvarese sulestik on aga **ÜLENI MUST**.
- Kuidas häälitsevad mõlemad vareste liigid? **KRAAKSUDES**
- Kes eesti lindudest kuuluvad veel vareslaste hulka? **RONK EHK KAAREN, HAKK, HAKAKAS, MÄNSAK, PASKNÄÄR JA LAANENÄÄR**.
- Missugused linnud on varesed:
 - **KÕIGESÖÖJAD**
 - **SELTSINGULISED**
 - **UUDISHIMULIKUD**
 - **HUVITAVA KÄITUMISEGA**

- HALLID
- RÜÜSTAVAD TEISTE LINDUDE PESI

5. Millist huvitavat nähtust on märgatud kevade saabudes?

VARESED SÕIDAVAD JÄÄTÜKKIDEL, LENDAVALD RINGI JÄÄPURIKAS NOKA VAHEL.

MUNIASJUTU III OSA

3. Loe läbi muinasjutu järgmine osa. Joonista kasti, missugused sulase soovid täitis poiss.

6 p	
-----	--

Sulane läks poisikesega kaugele-kaugele suurde metsa. Sulane ütles poisikesele: „Tee sa siia lageda platsi peale häärber!”

Poisikene oligi nii tark, et mida öeldi, seda ta ka tegi.

Poiss ütles: „Saagu siia häärber!” Ja sai ka häärber.

„Ja ütle, et siia saaks õunaaed ja kuldsed õunad puude külge!”

Poiss ütles: „Saagu siia õunaaed ja kuldsed õunad puude külge!”

„Aga ütle, et siia saaks jõgi ja kalad ka sisse!”

Poiss ütleski ja nii juhtus.

Siis sulane soovis jälle: „Et mulle saaks ilus naine ka!”

Saigi ilus naine.

Sulase naine ütles mehele: „Lase poisil öelda, et pardid ja haned saaksid ka siia jõkke.”

Poiss vaatas ja mõtles endamisi, et sulane ja ta naine hakkavad juba liiga palju tahtma.

„Ei, ma ei ütle teile siin midagi. Läki metsa!”

MUINASJUTU IV OSA

4. Loe läbi muinasjutu 4. osa ja märgi ristiga, kas väide on tõene või väär. Paranda väär väide tõeseks. Ära unusta õigekirja!

11 p

Läksid siis metsa, poiss, sulane ja tema naine ka. Poiss ütles sulasele: „Sa mine männi otsa!”

Sulase naisele ütles: „Sa jää siia puu alla!”

„Saagu sa oravaks puu otsa ja sinu naine koeraks puu alla!” lausus poiss sulasele.

Muutis nad oravaks ja koeraks. Ja nii jäigi üks oravaks puu otsa ja teine koeraks puu alla haukuma.

VÄIDE	TÕENE	VÄÄR
Metsa läksid poiss, tema naine ja sulane. Metsa läksid poiss, sulane ja tema naine.		X
Poiss käskis sulasel männi otsa minna.	X	
Sulase naine pidi jääma kivi taha. Sulase naine pidi jääma puu alla.		X
Sulane pidi saada oravaks kivi otsa. Sulane pidi saada oravaks puu otsa.		X
Sulase naine pidi saada koeraks puu alla.	X	
Poiss muutis orava sulaseks ja tema naise koeraks. Poiss muutis sulase oravaks ja tema naise koeraks.		X

5. Koosta muinasjutu 4. osa kohta küsimused.

10 p

läksid poiss, sulane ja tema naine?

Kuhu läks sulane?

käskis poiss naisel jääda?

läksid metsa?

Kes läks puu otsa?

jäi puu alla?

muutis sulase oravaks ja tema naise koeraks?

muutis poiss oravaks?
Kelle naise muutis poiss koeraks?
muutis poiss koeraks?

muutis poiss sulase?
Kelleks muutis poiss sulase naise?

otsa käskis poiss sulasel minna?
Mille alla käskis poiss sulase naisel minna?

MUINASJUTU V OSA

6. Loe läbi muinasjutu 5. osa. Kirjuta lõngakerasse, millise varanduse ja mis järjekorras poiss lasi kerasse kerida.

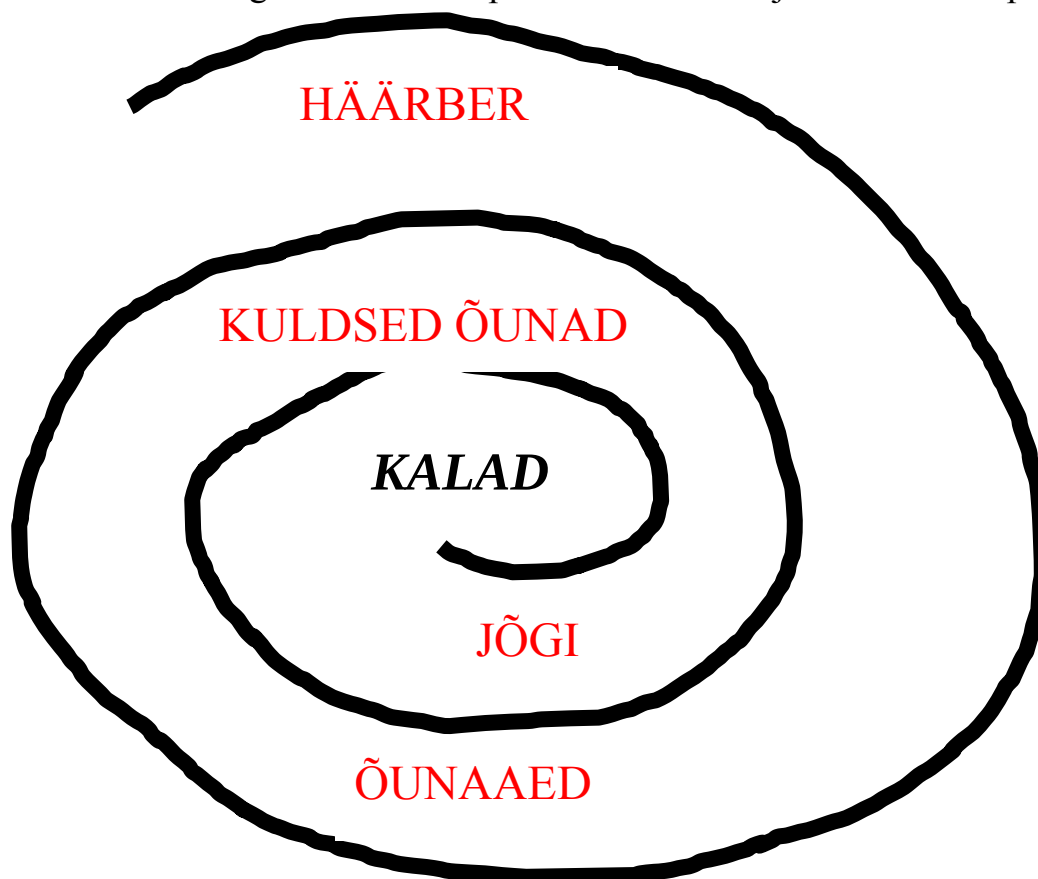
6 p	
-----	--

Poiss ise mõtles: „Mis ma siin teen! Võtan oma varanduse ühes ja lähen ära koju.“

Läks häärberi juurde ja ütles:

„Hüüs-vara, loom-veis kõik üheks lõngakeraks!“

Kogu varandus muutus lõngakeraks. Poiss pani selle taskusse ja hakkas kodu poole minema.

MUINASJUTU VI OSA

Poiss oli väga kaugele metsa viidud. Teel koju tegi ta endale vilepilli.

Tuli, tuli ja jõudis oma kodukohta. Oma kodu ta aga ära ei tundnud. Oli ju suureks meheks kasvanud.

Kodus peeti parajasti varese pulmi, võeti talle naist. Poiss ei tahtnud kohe pulma ajal koju minna ning ööbis saunamehe pool, mängis seal oma vilepilli.

Saunanaine ütles: „Oi, meie peremees võtab varesele naist, sinna on väga pillimeest vaja.“

7. Koosta pajupilli tegemise õpetus. Pane laused õigesse järjekorda.

9 p	
-----	--

3	Suupoolne ots lõigatakse parajalt viltuseks.
5	Siis koputatakse koort igalt poolt ümbertringi noapeaga.
1/2	Õige pillitegemise aeg on ajavahemikul, kui paju juba õitseb, kuid pole veel täislehte läinud.
6	Nüüd võetakse oks pihku ja väänatakse kõigest jõust.
8	Kooreta jäänud pulgast tehakse kooretoru otsa punn ja jämedamasse huulik.
2/1	Traditsioonilise pilli tegemiseks tuleb valida sileda koorega oksajupp.
7	Kõlab naksatus ja kooretoru on tervelt käes.
9	Seejärel peaks puhudes vilele hääle sisse saama.
4	Pulga peale lõigatakse augud.

MUINASJUTU VII OSA

Läks siis poiss pulma. Pruut istus laua taga ja vares seisis laua peal, tegi „kraaks-kraaks!“

Poiss mängis muudkui pulmalistele pilli.

8. Leia sõnadele sobiv tähendus.

14 p	
------	--

pruutpaar	väimees	pruudikimp	äiad	pruut	pruutkleit	minia	peigmees
mesinädalad	lilleneiu	loor	mõrsja	ämmad	pulmapidu		

Naine, kes abiellub – **MÕRSJA** ehk **PRUUT**

Mees, kes abiellub - **PEIGMEES**

Tüdruk, kes hoiab pulmas külaliste kingitud lilli - **LILLENEIU**

Need, kes abielluvad, on **PRUUTPAAR**

Pruudil on seljas **PRUUTKLEIT** ja peas **LOOR**

Lilled, mida hoiab enda käes naine, kes abiellub - **PRUUDIKIMP**

Külalistele korraldatakse **PULMAPIDU**

Aeg, mil värskest abiellunud on reisil - **MESINÄDALAD**

Igast abiellunud naisest saab mehe emale ja isale **MINIA**

Igast abiellunud mehest saab naise emale ja isale **VÄIMEES**

Emadest saavad **ÄMMAD** ja isadest **ÄIAD**

MUINASJUTU VIII OSA

Viimaks tundis ta ära oma kodu ja vanemad. Poiss võttis varese laua pealt ja viskas uksest välja.

Isa ja ema hakkasid väga pahandama:

„Võtsime võõra inimese siia – viskas meie varese toast välja.“

Pruut jäi ka väga kurvaks. Sugulased kõik kurjustasid:

„Kihutame poisi ka minema!“

Tulid kõik teda kinni krabama.

Poiss ütles: „Sugulased jalgupidi tare lakke, isa-ema juukseidpidi.“

Saigi nii.

Kõik hakkasid paluma: „Lase meid lahti!“

Poiss laskiski viimaks lahti.

Isale-emale ütles: „Ma olen teie poeg.“

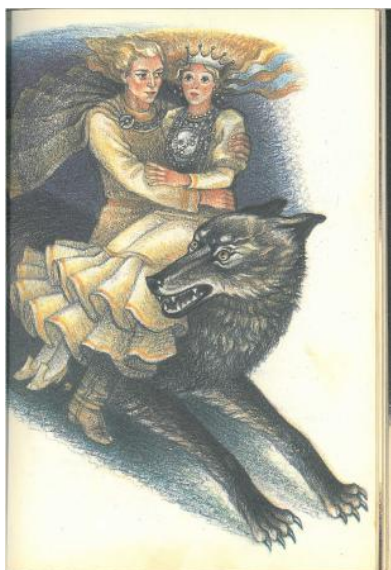
Kõneles kõik oma loo ära. Siis läks ta välja ja ütles õues:

„Lõngakera hüüeks-varaks ja loomaks-veiseks!“

Saigi isale häärber ja kõik varandus. Nüüd hakkas poiss pruudiga suuri pulmi pidama.

9. Leia, milline neist illustratsioonidest sobib antud muinasjutuga. Kirjuta muinasjutu tekstist pildi alla lause või laused, mis sobivad selle pildi juurde.

3 p	
-----	--

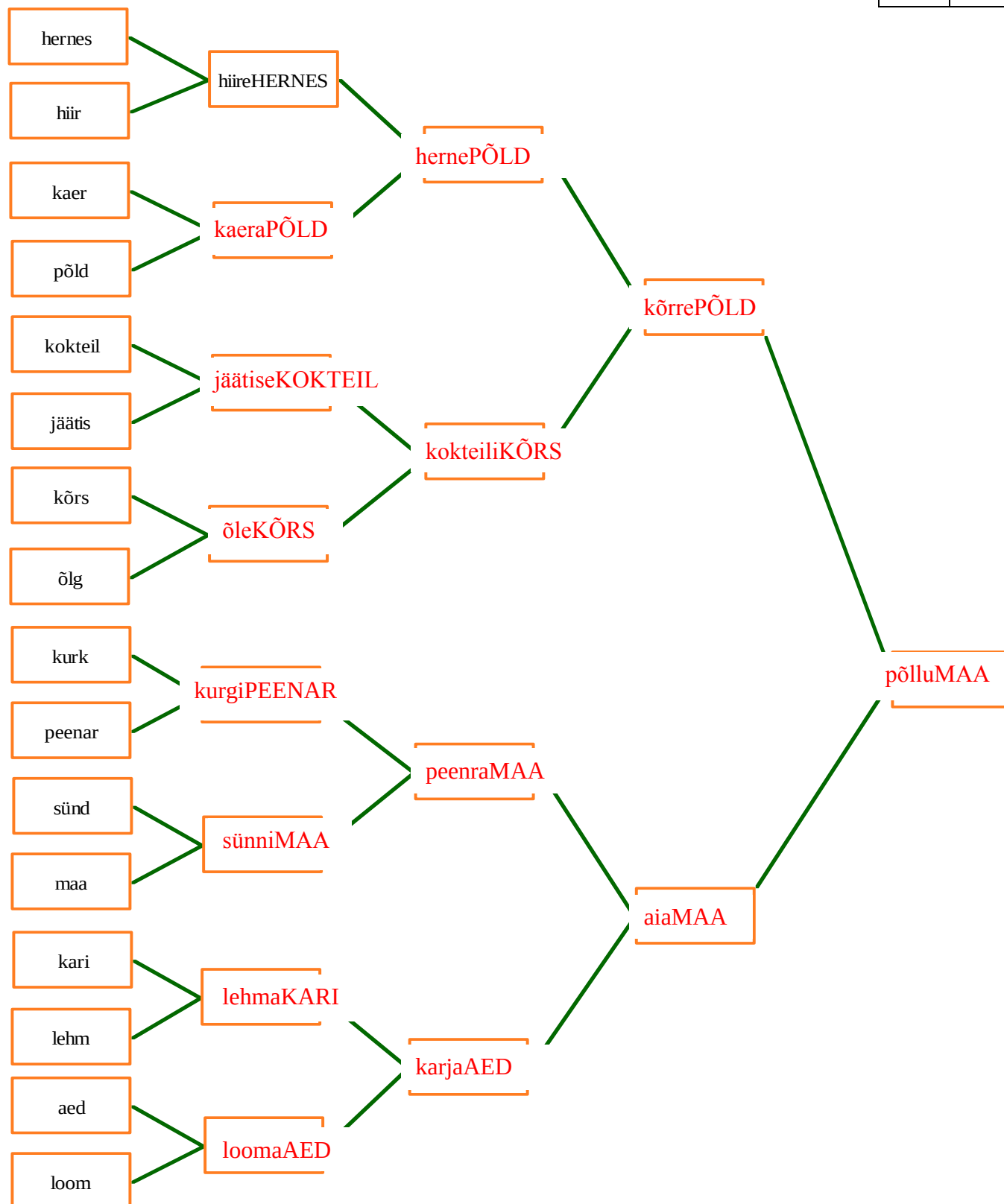
Sugulased jalgupidi tare lakke; ema – isa juukseidpidi.

10. Mängi liitsõnade moodustamise mängu. Edasi liigub alati liitsõna teine pool.

14 p

11. Kui lahendad mõistatused õigesti, leiad vastused ristsõnast. Kõikide mõistatuste vastused on seotud tänase muinasjutuga. Märki õiged vastused värviliselt! Sõnad võivad asetseda igat pidi.

14 p

1. Neli sammuvad sood pidi, kaks vaatavad taevasse? **VEIS**
2. Kes viipab häid inimesi sabaga, kurjad peletab koonuga? **KOER**
3. Hobune metsas, saba seljas? **ORAV**
4. Vanamees istub aia peal, hallid püksid jalas? **VARES**
5. Vees mängivad, maa peal surevad? **KALA**
6. Vee voonake, järve lambuke, kükita külatänaval? **PARDID**
7. Luiged läevad lumi taga, läevad hallad maas? **HANED**

	V	Y	T	W	E	B	K	B	P	D
M	I	B	A	U	S	A	A	A	T	E
V	E	G	T	D	L	Y	R	J	K	N
L	K	V	Q	A	A	D	U	P	X	A
U	C	D	D	D	I	Y	S	M	O	H
E	W	S	E	D	P	I	C	Y	C	J
R	T	E	V	R	E	C	W	H	I	K
U	A	A	E	V	W	S	E	R	A	V
R	R	O	P	I	I	R	T	M	G	A
O	K	R	B	N	H	P	J	W	X	L

12. A. Poolita sõnad! Kirjuta joonele selle sõna vastav silp!

Näiteks. 2. silp **tüdruk** tüd – ruk

ruk

17 p

2. silp kommi	kom-mi	MI
4. silp joonistada	joo-nis-ta-da	DA
1. silp külma	kül-ma	KÜL
2. silp loevad	loe-vad	VAD
3. silp hobusega	ho-bu-se-ga	SE
2. silp kulda	kul-da	DA
1. silp lõime	lõi-me	LÕI
3. silp kellukad	kel-lu-kad	KAD

B. Kirjuta saadud silbid kastidesse. Saad muinasjutu kohta käiva vanasõna.

MI DA

KÜL VAD

SE DA

LÕI KAD

LISAÜLESANNE. Värvü nimisõnad kollaseks, omadussõnad punaseks ja tegusõnad siniseks. Saad teada, missugused olid kalad, kes elasid häärberi kõrval jões.

18 p

